

5510 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNUNA GÖRE HİZMET BORÇLANMA İŞLEMLERİNİN USUL VE ESASLARI

● Yunus YELMEN*

I-Giriş

Sosyal güvenlik sistemleri bireylerin doğumundan önce başlar hayatının her aşamasında yer alır hatta sigortalının ölümünden sonra bile geride kalan bakmakla yükümlü olduğu hak sahipleri için devam etmektedir.Yeni sosyal güvenlik sistemini şekillendiren ve sosyal güvenlik reform yasası olarak tanımlanan 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile borçlanılabilecek süreler düzenlenmiştir. Üç sosyal güvenlik kurumu uygulamalarını birleştiren norm ve standart birliği sağlama amaçlı olan yasa ile birlikte daha önce sigortalılara buldukları statüde bulunmayan haklar verildiğini görüyoruz. Bu yazımızda sigortalıların borçlanma süreleri üzerinde duracağız.

II-5510 Sayılı Kanuna Göre Sigortalıların Borçlanabileceği Süreler

5510 sayılı Kanuna göre yapılacak hizmet borçlanmaları Kanunun 41, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin ise 70 nci maddesinde düzenlenmiştir.

* Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettişi

1) Borçlandırılacak Süreler

5510 sayılı Kanuna göre sigortalı sayılanlar;

a) Kanunları gereği verilen ücretsiz doğum ya da analık izni süreleri ile 4 (a) kapsamındaki sigortalı kadının, iki defaya mahsus olmak üzere doğum tarihinden sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla hizmet akdine istinaden işyerinde çalışmaması ve çocuğunun yaşaması şartıyla talepte bulunulan süreleri,

b) Er veya erbaş olarak silâh altında veya yedek subay okulunda geçen süreleri,

c) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olanların, personel mevzuatına göre aylıksız izin süreleri,

d) Sigortalı olmaksızın doktora öğrenimi veya tıpta uzmanlık için yurt içinde veya yurt dışında geçirdikleri normal doktora veya uzmanlık öğrenim süreleri,

e) Sigortalı olmaksızın avukatlık stajını yapanların normal staj süreleri,

f) Sigortalı iken herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınanlardan bu suçtan dolayı beraat edenlerin tutuklulukta veya gözaltında geçen süreleri,

g) Grev ve lokavtta geçen süreleri,

h) Hekimlerin fahrî asistanlıkta geçen süreleri,

ı) Seçim kanunları gereğince görevlerinden istifa edenlerin, istifa ettikleri tarih ile seçimin yapıldığı tarihi takip eden ay başına kadar açıkta geçirdikleri süreleri, borçlanabilirler.

2925 sayılı Kanuna tabi sigortalılar sadece er veya erbaş olarak silâh altında veya yedek subay okulunda geçen süreleri borçlanabilirler.

2) Borçlanılan Sürelerin Sigortalılık Durumuna Etkisi

Yukarıdaki;

- (a), (b), (d), (e), (f), (g) ve (h) bentleri gereği borçlananlar, borçlandığı tarihte tabi olduğu sigortalılık haline göre 4 a(SSK), 4 b(Bağ-kur) ve 4 c

(Emekli Sandığı) durumuna göre uzun vadeli sigorta ve genel sağlık sigortası bakımından,

- (c) ve (ı) bentleri gereği borçlananlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendine göre,

Uzun vadeli sigorta ve genel sağlık sigortası bakımından değerlendirilir.

3) Borçlanma Başvurusunu Yapacak Kişiler

Hizmet borçlanmasına ilişkin talepler örneği Sosyal Güvenlik Kurumunca hazırlanan hizmet borçlanması başvuru belgesi ile Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılır. Adi posta yolu ile gönderilen veya Kuruma doğrudan verilen belgenin Kurum kayıtlarına intikal ettiği tarih, taahhütlü, iadeli taahhütlü veya acele posta servisi olarak gönderilenlerde ise postaya verildiği tarih, başvuru tarihi olarak kabul edilir.

Hizmet borçlanmalarında, sigortalının kendisi tarafından yapılan başvurularda borçlanma talep tarihinde, hak sahiplerince yapılan başvurularda ise sigortalının ölüm tarihinde fiilen sigortalı olma şartı aranmaz. 5510 sayılı Kanun ile 2925 sayılı Kanun ve mülga sosyal güvenlik kanunlarına göre tescil edilmiş olmak yeterlidir.

4) Borçlanma Prim Tutarının Hesabı, Tebliği ve Borçlanma Tutarlarının Ödenmesi

4 (a) ve (b) sigortalılarının 5510 sayılı Kanununun 41 inci maddesine göre borçlanılacak sürelerle ait prim tutarı; sigortalıların veya hak sahiplerinin yazılı talepte buldukları tarihte Kanununun 82 nci maddesine göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt ve üst sınırları arasında olmak üzere, kendilerince belirlenecek günlük kazancın % 32'si oranında hesaplanır.

Örnek: Kanunun yürürlüğe girdiği 1/10/2008-31/12/2008 arasında prime esas kazancın alt sınır 638,70 YTL üst sınırı ise 4.151,70 YTL olması se-

bebiyle, prime esas günlük kazanç alt sınırı 21,29 YTL, üst sınırı ise bunun 6,5 katı olan 138,39 YTL dir. Bu sürelerde hizmet borçlanması talebinde bulunan sigortalı ve hak sahiplerine bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarı asgari $(21,29 \times \% 32)$ 6,81 YTL, üst sınırı ise $(138,39 \times \% 32)$ 44,28 YTL dir. Sigortalı ve hak sahipleri bu alt ve üst sınır arasında istedikleri miktar üzerinden borçlanabileceklerdir.

Sigortalı ve hak sahiplerinin tahakkuk ettirilen prim borcunu tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödemeleri şarttır. Borç tutarı, ilgiliye iadeli taahhütlü olarak tebliğ edilir. PTT alındısının ilgiliye teslim edildiği tarih borcun tebliğ tarihidir. Bir ay içinde ödenen tutara isabet eden süre geçerli sayılır. Tebliğ edilen borcunu, süresi içinde ödemeyenler ile kısmi ödeme yapanların kalan sürelerinin borçlandırılması için yeni başvuru şartı aranır.

Örnek: 27/05/2005-27/11/2005 tarihleri arasında ifa ettiği 18 aylık askerlik süresini 18/12/2008 tarihli dilekçesi ile borçlanma talebinde bulunan sigortalı, kendisine bildirilen 3678,91 liralık borcun 2600 lirasını yasal süresinde ödemiştir. Bu durumda, aylık bağlanırken, askerlik borçlanmasının ödenen miktarla orantılı bölümü geçerli sayılır Bu süre aşağıdaki gibi belirlenir:

Borçlanma talep tarihinde borçlanmaya esas günlük asgari kazanç tutarı 21,29 YTL olarak alınmış ve sigortalı asgari kazanç üzerinden borçlanma yapmıştır.

3678,91 YTL 540 günün karşılığı

2600 YTL 381 günün karşılığı dikkate alınır.

5) Borçlanılan Sürelerin Emeklilik İşlemlerinde Değerlendirilmesi

5510 sayılı Kanununun 41 inci maddesine göre borçlanılan hizmet sürelerinin emeklilik işlemlerinde değerlendirilmesi, borçlanılan sürelerin 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önce veya sonra olmasına göre farklılık göstermektedir.

a) 2008/Ekim (dahil) tarihinden sonraki sürelerin borçlanması

4 (a) ve (b) kapsamındaki sigortalılar için Kanunun yürürlük tarihinden sonraki sürelerle ait borçlanmalarda; borçlanılan prime esas gün sayısı borçlanılan ilgili aylara mal edilir. Seçilen prime esas kazanç, borcun ödendiği tarihteki prime esas asgarî kazanç oranlanarak, söz konusu oran ilgili ayın prime esas asgarî kazancı ile çarpılır. Bulunan tutar, ilgili ayın prime esas kazancı kabul edilir. Ancak hesaplanan prime esas kazanç hiçbir suretle o ayın prime esas azamî kazancını geçemez.

Örnek:

İşe Giriş Tarihi	: 17/11/2008
Askerlik Süresi	: 01/10/2009-01/04/2010
Borçlanma Talep Tarihi	: 01/07/2012
Borç.Tar.Asg. günlük kazanç	: 30,20 YTL
Borçlanılacak Gün Sayısı	: 180 gün

Borçlanma talep tarihindeki prime esas kazanç alt sınırının 2 katı olarak borçlanma yapmak isteyen sigortalı,

180 günlük askerlik hizmeti karşılığı olarak $180 \times 60,40 \times \% 32 = 3479,04$ YTL ödemiştir.

Borçlandığı sürelerin aylık bağlama işlemlerinde değerlendirilmesi sırasında prime esas kazançların tespiti;

Askerlik süresindeki prime esas kazancın 2 katı

01/10/2009-31/12/2009 tarihindeki günlük kazanç : 25,11 YTL

01/10/2009-31/12/2009 süresi aylık kazanç : $25,11 \times 2 = 50,22 \times 30$ gün =

1.506,6 YTL

01/01/2010-01/04/2010 tarihindeki günlük kazanç: 27,20 YTL

01/01/2010-01/04/2010 süresi aylık kazanç : $27,20 \times 2 = 54,40$ YTL x 30

gün= 1.632 YTL olarak alınır.

5510 sayılı Kanuna göre tespit edilen sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki süreler için borçlandırılma halinde, sigortalılığın başlangıç tarihi, borçlandırılan gün sayısı kadar geriye götürülür.

Örnek : Sigortalının,
İşe Giriş Tarihi : 25/10/2013
Askerlik Süresi : 01/10/2009-01/04/2011
Borçlanma Talep Tarihi : 01/07/2012
Borçlanılacak Gün Sayısı : 540 gün (1 yıl 6 ay)

Sigortalı 25/10/2013 tarihinde işe girmiş olmakla birlikte, sigortalı olmadan önce 01/10/2009-01/04/2011 tarihleri arasında yapmış olduğu 540 günlük askerlik hizmetini borçlanmak için 01/07/2012 tarihinde talepte bulunmuştur. Buna göre, sigortalılığın başlangıç tarihi borçlandırılan gün sayısı kadar geriye götürüleceğinden,

25 10 2013
- 6 1

25 4 2012 sigortalının sigortalılık başlangıç tarihi
25/04/2012 olarak alınır.

Yapılan hizmet borçlanması ile aylık bağlanmasına hak kazanılması durumunda, sigortalı ve hak sahiplerine borcun ödendiği tarihi takip eden aybaşından itibaren aylık bağlanır.

b) 2008/Ekim (hariç) tarihinden önceki sürelerin borçlanması

5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önceki sürelerin, 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden sonra borçlanması halinde, borçlanılan sürelerin emeklilik işlemlerinde değerlendirilmesi 4 (a) ve (b) sigortalıları için farklılık göstermektedir.

4(b) sigortalıları için, Kanunun yürürlük tarihinden önceki sürelerin borçlanması halinde, borçlanılan sürelere ait kazançları bu Kanunla yürürlükten kaldırılan mülga kanun hükümlerine göre değerlendirilir.

4(a) kapsamındaki sigortalılar için 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önceki dönemlere ait sürelerin bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra

borçlanması halinde de 41 inci madde hükümleri uygulanır. Diğer bir ifadeyle borçlanılan hizmetler yukarıda (a) bölümünde belirtildiği şekilde aylık bağlama işlemlerinde değerlendirilir.

Örnek:

Askerlik Süresi	: 01/05/1982-31/12/1983
İşe Giriş Tarihi	: 01/05/1985
Borçlanma Talep	: 01/05/2009
Borç.Tar.Asg. günlük kazanç	: 27,00 YTL
Borçlanılacak Gün Sayısı	: 600 gün (1 yıl 8 ay)

Sigortalı 01/05/1985 tarihinde işe girmiş olmakla birlikte, 01/05/1982-01/11/1984 tarihleri arasında yapmış olduğu 600 günlük askerliğini borçlanmak için 01/05/2009 tarihinde talepte bulunmuştur. Buna göre, sigortalılığın başlangıç tarihi borçlandırılan gün sayısı kadar geriye götürülerek sigortalılık başlangıcı 01/09/1983 olur.

Borçlanma talep tarihindeki prime esas kazanç alt sınırının 3 katı olarak borçlanma yapmak isteyen sigortalı,

600 günlük askerlik hizmeti karşılığı olarak $600 \times 81 \times \% 32 = 15.552$ YTL ödemiştir.

Borçlandığı sürelerin aylık bağlama işlemlerinde değerlendirilmesi sırasında prime esas kazançların tespiti;

1/05/1982-31/12/1982 tarihindeki günlük kazanç	: 3 YTL
1/05/1982-31/12/1982 süresi aylık kazanç	: $3 \times 3 = 9 \times 30 \text{ gün} = 270$ YTL
01/01/1983-31/12/1983 tarihindeki günlük kazanç	: 4 YTL
01/01/1983-31/12/1983 süresi aylık kazanç	: $4 \times 3 = 12 \times 30 \text{ gün} = 360$ YTL

olarak alınır.

III-Sigortalılara Borçlanma Hakkı Getirilen Diğer Süreler

5510 Sayılı Kanunun değişik geçici maddeleri ile getirilen borçlanma hakları şunlardır;

a)Fakülte veya yüksek okullarda kendi hesabına okuduktan sonra subay veya astsubaylığa nasbedilen veya yedek subaylık hizmetini takiben subaylığa geçirilenler ile fakülte ve yüksekokullarda kendi hesabına okuduktan sonra, komiser yardımcısı veya polis memuru olarak atananların başarılı öğrenim süreleri, fakülte veya yüksek okullarda kendi hesabına okumakta iken Türk Silahlı Kuvvetleri veya Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okumaya devam eden öğrencilerin, daha önce kendi hesabına okudukları normal okul süreleri; borçlanmanın yapıldığı tarihte ilgisine göre en az aylık alan teğmenin, astsubay çavuşun veya polis memuru ya da komiser yardımcısının prime esas kazancı üzerinden, bu sürelerle ait primler kendilerince ödenerek, borçlandırılmak suretiyle hizmetten sayılır. Bu şekilde hesap edilecek borç, tebliğ tarihinden itibaren iki yıl içinde eşit taksitler halinde ödenmelidir.

b)Personel mevzuatına göre almış oldukları disiplin cezası sonucu 23.04.1999 tarihi ile 14.02.2005 tarihleri arasında memuriyetleri sona erenlerden, 22.06.2006 tarihli ve 5525 sayılı Kanun uyarınca haklarında verilmiş disiplin cezaları bütün sonuçları ile ortadan kaldırılanların, bu Kanunun yürürlük tarihinden (01.10.2008) itibaren altı ay içerisinde Kuruma müracaatları halinde, görevlerinden ayrıldıkları tarih ile göreve başladıkları tarih arasındaki prim veya kesenek ödenmemiş süreleri, istekleri halinde, görevlerinden ayrıldıkları derece ve kademelerine prim veya kesenek ödenmemiş veya borçlanmak istedikleri sürenin her üç yılına bir derece ve her yılına bir kademe verilmek ve öğrenim durumları itibarıyla 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 36. maddesindeki yükselebilecekleri dereceleri geçmemek üzere tespit edilecek derece, kademe ve ek göstergeleri ile emekli keseneğine esas aylığın hesabına ait tüm unsurların toplamının müracaat tarihinde yürürlükte olan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarlar esas alınarak, yine o tarihteki kesenek ve karşılık oranları borçlandırılmak suretiyle hizmetten sayılır. Bundan doğacak borç tutarının tamamı borcun tebliğ edildiği tarihten itibaren iki yıl içinde kendileri tarafından eşit taksitlerle veya defaten ödenmek zorundadır.

c)Kamu görevlilerinden personel kanunlarına göre aylıksız izinli sayılanlardan, aylıksız izinli olarak geçen süreleri esnasında isteğe bağlı sigortalılık primi ödemeyenlerin, istekleri halinde başvuru tarihindeki prime esas kazanç tutarı üzerinden % 32 oranında hesap edilecek primleri defaten ödemeleri halinde, aylıksız geçen izin süreleri hizmet sürelerine eklenir.

d)5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki ticari kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek ve basit usulde gelir vergisi mükellefleri ile anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortaklarından, sigortalılık niteliği taşıdıkları hâlde Kanunun yürürlük tarihinden önce kayıt ve tescilini yaptırmamış olanların sigortalılıkları, Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla başlar. Ancak, Kanunun yürürlük tarihi ile 04.10.2000 tarihi arasında vergi mükellefiyet süreleri bulunmak kaydı ile sigortalının Kanunun yürürlük tarihinden itibaren 6 ay içinde talepte bulunması hâlinde, vergi mükellefiyet sürelerinin tamamı için Kanunun 80. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendine göre talep tarihindeki prime esas kazancının % 32'si üzerinden borçlanma tutarı hesaplanır ve sigortalıya tebliğ edilir. Sigortalının kendisine tebliğ edilen borçlanma tutarının tamamını tebliğ tarihinden itibaren 6 ay içinde ödemesi hâlinde, bu süreler sigortalılık süresi olarak değerlendirilir. Sigortalıya tebliğ edilen borç tutarının bu süre içinde tam olarak ödenmemesi hâlinde ise bu süreler, sigortalılık süresi olarak değerlendirilmez ve ödenen tutar Kanunun 89. maddesine göre iade edilir.

VI- Sonuç

5510 sayılı Kanun ile sigortalılara çeşitli nedenlerle çalışmadıkları sürelere borçlanma imkanı getirilmiştir. Kanunun geçici maddelerinde de; disiplin cezası sonucu memuriyetleri sona erenler ile aylıksız izin sürelerini ait isteğe bağlı sigorta primini ödemeyen kamu görevlileri, ayrıca Kanunun 4.

maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındakilere (Bağ-Kur sigortalıları) 04.10.2000 sonrası için, Fakülte veya Yüksekokullarda Türk Silahlı Kuvvetleri veya Emniyet Müdürlüğü hesabına veya kendi adına okuyanlara da öğrenim sürelerine ilişkin borçlanma imkanı getirilmiştir.

KAYNAKÇA

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı (28.08.2008). **Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği**. Ankara : Resmi Gazete (26981 sayılı)

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı (28.09.2008). **Hizmet Borçlanma İşlemlerinin Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ**. Ankara: Resmi Gazete (27011 sayılı)

Şimşek, Nergis(2008). **Sigortalı Emeklilik Mevzuatı ve İşlemleri Daire Başkanlığı “Sigortalı Emeklilik Mevzuatı ve İşlemleri : Eğitim Notu**. [y.y.]: [yayl.y.]

T.C. Yasalar (16.06.2006). **5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu**. Ankara : Resmi Gazete (26200 sayılı)